

İnsan hüquqları xəbərlərdə
Xəbərlərin olmaması yaxşı xəbərdir, elə deyilmi?

Mövzu	Ümumdünya insan hüquqları, kütləvi informasiya vasitələri və internet
Çətinlik dərəcəsi	II dərəcə
Yaş həddi	10 – 13 yaş
Tələb olunan vaxt	45 dəqiqə
İştirakçı sayı	10 – 30 uşaq
Oyunun növü	Kütləvi informasiya vasitələrinə baxış, plakat hazırlanması və müzakirə
Xülasə	Uşaqlar qəzetlərdə insan hüquqlarının təsvir olunmuş, habelə hüquq pozuntuları və hüquqların qorunmasına dair məqalələrə nəzər salırlar
Vəzifələr	<ul style="list-style-type: none">• KİV-də və gündəlik həyatda insan hüquqlarının necə işıqlandırıldığına nəzər salmaq• İnsan hüquqları sahəsində problemlərin necə işıqlandırıldığını araşdırmaq• Rayon ərazisində insan hüquqlarının nə dərəcədə qorunduğunu qiymətləndirmək
Hazırlıq	<ul style="list-style-type: none">• Müxtəlif qəzetlərin toplanması• Hər qrup üçün plakat kağızlarının hazırlanması
Materiallar	<ul style="list-style-type: none">• Qəzet səhifələri• Böyük kağız vərəqlər• Yapışqanlı lent və ya yapışqan və qayçı• Markerlər• Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinin uşaqlar üçün variantının surəti

Təlimat

1. Şagirdlərə başa salın ki, bu oyun insan hüquqlarının xəbərlərdə işıqlandırılması ilə bağlıdır. Şagirdlərə əvvəlki oyunları xatırladın və Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsindən istifadə edin.

2. Şagirdləri kiçik qruplara bölün. Hər bir qrupa qəzet və ya qəzet səhifələri, qayçı, yapışqanlı lent, yapışqan, marker və aşağıdakı qeyd olunduğu kimi hazırlanmış böyük vərəq verin.
3. Oyunu izah edin. İnsan hüquqlarının yalnız xəbərlərdə deyil, eyni zamanda müxtəlif məqalələrdə necə işıqlandırıldığına dair bir neçə nümunə göstərin.
 - a. Hər qrup qəzet materialları əsasında plakat hazırlayacaq. Hər üç kateqoriya üçün material toplamağı şagirdlərdən xahiş edin:

I.hüquqlara riayət etmək və ya hüquqlardan istifadə

II.hüquqların pozulması və ya hüquqlara etinasız yanaşma

III. hüquqların qorunması
 - b. Məlumatı ancaq xəbər blokunda deyil, reklam və idman xəbərləri arasında da axtarmağı şagirdlərdən xahiş edin.
 - c. Şagirdlər insan hüquqları ilə əlaqəli məqaləni kəşib, plakatda müvafiq yerə yapışdırmalıdırlar.
 - d. Şagirdlər plakatın bütün sütunlarına uyğun məqalələr tapdıqdan sonra təhlil üçün bir məqaləni seçməyi və aşağıdakı sualları cavablandırmağı onlardan xahiş edin.
4. Bu məqalədə hansı hüquqlardan danışılır? Onları sadalayın.
 - a. Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsində hər hüquqa uyğun maddəni (maddələri) tapın və nömrəsini siyahıda qeyd edin.
 - b. Şagirdlər cavabları plakatın bir hissəsində qeyd etməli və qəzetdəki məqalədə işarələməlidirlər.
5. Hər qrupdan bir şagird seçin və qrupun plakatını təqdim etməyi xahiş edin.

Təhlil və qiymətləndirmə

1. Hər plakatdan bir və ya iki məlumatı seçin, Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi nöqtəyi-nəzərindən apardıqları təhlili izah etməyi şagirdlərdən xahiş edin.
 - a. Məqalələri insan hüquqları ilə uzlaşdırmaq çətin oldumu?

- b. Məqalələrin mətnində insan hüquqları haqqında məlumat çox idi?
- c. Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinin hansı maddələri ilə onları uyğunlaşdırmaq olar?
- d. Gənc insan kimi hansı hüquqlar sizə daha çox toxunur?

2. Aşağıdakı sualları verməklə oyunu müzakirə edin:

- a. İnsan hüquqları haqqında hansı tip hekayəni tapmaq daha çətin (asan) idi? Nə üçün?
- b. Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinin hansı maddəsinə daha çox rast gəlinir? Digərlərinə isə ümumiyyətlə rast gəlinmir? Bunu necə izah edərsiniz?
- c. Neçə məqalədə insan hüquqları daha açıq nəzərə çarpır? Neçə məqalədə insan hüquqlarına toxunulub, lakin bu sözlərdən istifadə olunmayıb? Sizin fikrinizcə, nə üçün insan hüquqları barədə məlumat yoxdur?
- d. Uşaq hüquqları barədə məlumat varmı?
- e. Bu informasiya materialları əsasında dünyada insan hüquqlarının vəziyyəti, sizcə, necədir? Bəs Avropada? Bəs sizin rayonda?
- f. Bu məqalələrdə insan hüquqlarını qorumaq üçün nə edilir? Bu tədbirləri kim görür?

Davamı üçün təkliflər

- “Hüquqlar xəritədə” və “Kompasito müxbiri” adlı oyunlarda şagirdlər öz ətrafına insan hüquqları nöqtəyi-nəzərindən baxmalıdırlar. Sonuncu oyun da uşaqları gördüklərinə şüurlu yanaşmağa sövq edir.

Fəaliyyət üçün ideyalar

- Plakatlari asılı vəziyyətdə qoyun və şagirdlərdən əlavə qəzet materialları gətirməyi xahiş edin. Plakatların yeni məqalələrinə bir daha nəzər salın.
- Qrupun daha çox marağını çəkən hüquqlar haqqında bir mövzunu seçin və şagirdlərin təklif etdiyi səviyyədə (yerli, milli və ya beynəlxalq səviyyədə) maarifləndirmə kampaniyası keçirin (məsələn, əmlak hüququ, təhsil hüququ, xüsusilə keyfiyyətli təhsil hüququ).

Aparıcılara məsləhətlər

- Materialları müxtəlif yerli və reklam qəzetlərindən, informasiya jurnallarından seçin. Onların yeni olması vacib deyil.
- Xəbərlərə aid olmayan məqalələri seçməyi şagirdlərdən xahiş edin: məsələn, reklam elanlarını: əmlak hüququ; evlilik və ya dəfn haqqında bildirişləri: mədəniyyət hüququ: evlilik, fikir, vicdan və din azadlığı; istirahət hüququ; toplantılar haqqında özəl elanlar və bildirişlər.
- Tapşırığı anladıqlarına əmin olmaq məqsədilə dərsin əvvəlində şagirdlərin yanında olun.

Variantlar

Bütün qruplar hər kateqoriya üçün üç plakat üzərində işləyib, tapdıqları məqalələri bir araya toplayıb sinif üçün plakatlar hazırlayırlar.

Kiçik yaşlı şagirdlərə adaptasiya

- Yalnız iki kateqoriya üzrə işə dəvət edin: hüquqlara hörmət və hüquqların pozulması.
- III addımdakı təhlildən imtina edin.
- Təhlil üçün gündəlik həyatdan götürülmüş insan hüquqları sahəsində uşaq təcrübəsinə uyğun suallar verin.

Yuxarı sinif şagirdlərinə adaptasiya

- İnsan hüquqları ilə bağlı eyni məlumatların müxtəlif qəzetlərdə və informasiya vasitələrində işıqlandırılmasını müqayisə etməyi şagirdlərdən xahiş edin. Vacibliyindən asılı olaraq işıqlandırmada fərq varmı? Məlumatın xüsusiyyətləri necə vurğulanıb? Bir hadisənin müxtəlif variantları varmı? Hər hansı variantda insan hüquqlarına aşkar istinad varmı?
- Televiziya proqramlarına baxıb insan hüquqları ilə bağlı məlumatın mövzusunu və hər mövzuya ayrılmış vaxtı qeyd etməyi şagirdlərdən xahiş edin.

PAYLAMA MATERIALI: PLAKAT NÜMUNƏSİ

Hüquqlara hörmət		Hüquqların pozulması		Hüquqların qorunması	
Təhlil		Təhlil		Təhlil	
Hüquq	Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsin dən maddə	Hüquq	Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsin dən maddə	Hüquq	Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsin dən maddə